

Wolfgang Kümpel

Min *røde* - eller *rød-hvide* tråd

Jeg er født den 20. august 1940 i Lubeck-Travemiinde. Det var en tirsdag, siger min computer ... Min mor var Theodore Kiimpel, født Michael, født i Stenfeld i Angel. Min far var Rudolf Kumpel og født i Munster i Westfalen. Vi er tre søskende: Min søster Kirsten som den yngste, min bror Udo, som er et år yngre end jeg - og så jeg, der er den ældste. En bror døde lige efter krigen kun 2 år gammel.

Krigsår i Travemundes militærkvarter

Men tilbage til min erindring: De første 5 år boede vi i Travemiinde på den anden side af floden Trave, på halvøen, der hedder Priwall. Min far var officer i den tyske værnemagt, og vi havde en tjenestebolig dér. Det var et to-etages flerfamiliehus med to indgange og lå direkte ved siden af en kaserne. Gaden hedder den dag i dag Mecklen-burger Landstrafie. Jeg husker mest den tid som en dejlig tid med sommer og leg med andre børn i huset. Men jeg husker også sirenerne til luftalarm, hvor vi måtte ned i luftschutzkælderen. Det var bl.a., da Lubeck blev bombet. Men der faldt også bomber i nærheden, hvor vi boede. Et par hundrede meter fra vores hus lå der en Erprobungsstelle, en afprøvningsanstalt for militære våben. Muligvis blev også den institution bombet. Og jeg husker, at der i nærheden var nogle barakker, hvor der boede russiske krigsfanger, som en nat stod i lyse flammer. At skulle op midt om natten og ned i den mugne kælder, glemmer jeg nok aldrig. Hver gang jeg kommer i en muggen kælder, kommer tankerne fra dengang op igen. Og det er det samme, når jeg i dag hører brandsirenerne. Helt galt var det i den »kolde krigs«-tid, hvor sirenerne med mellemrum skulle afprøves, og man kunne høre de forskellige signaler. Det var lige akkurat de signaler jeg husker fra krigstiden. Jeg får stadigvæk kuldegysninger, når jeg hører en sirene! Og i den sammenhæng en lille episode, som nær havde kostet mig og min familie livet. Jeg ved ikke, om jeg husker det hele selv eller bare fordi det er blevet fortalt mange gange derhjemme. Men en nat sad vi også i kælderen under luftalarmen. Min far var på det tidspunkt hjemme, fordi han på østfronten var blevet såret - han gik i hvert fald med krykker. Mens vi sad nede i kælderen, kom der pludselig et ordentligt brag, hvor huset næsten hoppede et stykke i vejret. Da alt var stille igen, prøvede far at finde ud af, hvad der var sket. Mere ved jeg egentlig ikke. Men sket var der følgende: Det var faldet en bombe ca. 5 m fra det hushjørne, hvor vi alle sad i kælderen. Der var et krater på ca. 10 m i diameter. Og alle vinduesruderne på bagsiden af huset var smadret af lufttrykket, men vi havde overlevet. Og grunden var egentlig meget enkel: Bomben var en blindgænger!! Jeg kan huske, at selve bomben senere blev transporteret væk af nogle mænd i stribet tøj - om det nu var nogle af de russiske krigsfanger eller nogle KZ-fanger ved jeg ikke.

Pedelboligen i den tyske skole i Slesvig

Da krigen var slut, kom englænderne og overtog huset til deres militærpersonale. Mine forældre fortalte, at de var meget høflige, og at vi fik en uges tid til at forlade huset. Nu boede mine bedsteforældre fra mors side i Slesvig, så vi flyttede til Slesvig. Den tid var egentlig ikke så rar. Vi var mange i huset, der var kulde, og der var sult. Og i den tid mistede vi vores lillebror Michael på grund af manglende medicin. Men jeg husker da også varme somre, hvor vi legede med alle **de** andre børn fra Feldstraße, Og jeg mindes lastbilerne, der kørte med mælkekander til Sanitatsmejeriet. Sikken en larm de lavede, for dengang var der kun sand- og grusvej med mange huller.

Men efter den tid gik det hele faktisk altid opad. Far fik stillingen som skolepedel på den tyske Lornsenschule, som var et pigegymnasium. Den gamle Herr Wegner var gået på pension. Jeg var med derhenne, da min far skulle snakke med den meget venlige Herr Wegner. Vi var inde i hans store stue i kælderlejligheden. I stuen var der varmt!! Alene dét var en oplevelse for sig. Der stod en vældig stor kakkelovn, der blev fyret med koks.

Far fik stillingen i 1947, En af grundene var, at far jo var håndværker, udlært murer. Egentlig ville han have været ingeniør, men krigen gjorde, at han ikke blev det. Heller ikke efter krigen. Pedelboligen var en meget stor lejlighed med et stort køkken, et stort soveværelse og en stor stue. Og vi havde det varmt.

Uforglemmeligt. Vi to drenge måtte dog i de første år være sammen med vores forældre i ét soveværelse. I de to andre værelser boede der flygtninge fra Østtyskland: En familie Hose med datteren Sylvia og i det mindste værelse en ældre herre - Rudolph Mayer. Da de nogle år efter flyttede, fik min bror og jeg værelserne. Egentlig gik samlivet med flygtningene godt, men sommetider var der dog nogle gnidninger, især med familien, fordi de ikke var så renlige, så vi havde problemer med lopper.

Da far tiltrådte stillingen, var der allerede en fyrmester. Det var en ung fyr fra Østtyskland. Han var der mange år, og vi drenge havde det rart med ham, for hos ham kunne vi lave meget, som vi ikke nåtte for far. For eksempel rode rundt oppe på skoleloftet, hvor der stod mange gamle møbler. Eller vi kunne komme op til det lille ud-sigtstår oppe på skolen. Jeg husker også tydeligt, at Lornsenskolen fik leveret mad til børnene. Både smurte madder, som tit var gennemblødte, og suppe. Når der var noget tilovers, kunne vi få det - hvis vi ellers ville. Madderne blev smurt i en lille sidebygning oppe ved Landbauschule. Tidligt om morgenen ved 5-tiden kom der en lille lastbil og bragte maden til skolen. Fra den tid husker jeg da også HeiÉgetränk (en kunstig saftvand), majsbrød, brunt sukker, rugbrød ristet på komfuret. Men jeg kan ikke huske, at vi børn har sultet.

At bo på Lornsenskolen var meget behageligt. Vi boede midt i byen, og vi havde megen legeplads, dels på selve skoleområdet og dels lige vest for skolen på SA-Platz, Thingplatz eller Jahnplatz - sådan skiftede den navn gennem årene. Om søndagen måtte vi lege i gymnastiksalen.

I dansk skole - med afbrydelse

En dag meldte far sig ind i den danske håndværkerforening. Så vidt jeg ved, var nogle af pedellerne i Slesvig medlemmer dér. Og min mor blev medlem i den danske husmoderforening. Det var måske ad den vej, vi kom med til det danske. Det har vi i familien egentlig aldrig drøftet - det var måske fordi det var en selvfølgelighed. Men da min mors familie jo er fra Angel, er det også muligt, at hendes forfædre har følt sig som danske. På mors side var vi i familie med familien Flatterich, som jo hørte hjemme på den dansk-socialdemokratiske side. Mor fik da også lært lidt dansk, bl.a. på et højskoleophold - men far fik aldrig lært det. Derhjemme blev der kun talt tysk. Avisen, som vi holdt, var den tysksprogede, men danske Siidschleswigsche Heimat-Zeitung.

I påsken 1947 kom jeg i den danske del af Wilhelminenschule i Lutherstrafie her i Slesvig. Og siden da har min familie og jeg haft tilknytning til det danske. Det er blevet den røde - eller rød-hvide-tråd gennem hele vores liv.

Men det viste sig, at dét, at en pedel på en tysk skole sendte sine børn til den danske skole, dengang ikke var helt uproblematisk. Nogen tid efter blev jeg - og også min broder Udo - »tvangsflyttet« til den tyske skole. Så vidt jeg kan huske fra mine forældre, fik de et ultimatum om at sende deres børn til den tyske skole, eller ... Jeg går ud fra, at far nok ellers ville blive fyret. Skolegangen i tysk skole varede dog kun kort tid, 14 dage. Henholdsvis en uge var vi i den tyske Pestalozzischule i en baggård ved LollfuÉ og en uge i den tyske afdeling af Wilhelminenschule i LutherstraSe.

Men den danske skoleleder Svend Johannsen har fulgt sagen og opsøgte mine forældre. Så vidt jeg kan huske henstillede han til mine forældre at tage deres børn tilbage til den danske skole, Og hvis far af den grund skulle miste sin pedelstilling, ville han sørge for en ny arbejdsplads til far. 14 dage efter gik min broder og jeg så igen i den danske del af skolen i Lutherstrafie. Men vi blev også flyttet rundt i byen. Jeg har f.eks. været på Gallbergschule. Derfra har jeg endnu et billede af mig ved klassebordet. Og et stykke tid havde vi også undervisning på Lornsenschule. Begge skolerne var godtnok tyske skoler, men der var nok reserveret nogle klasseværelser til de danske. Senere kom vi til Hiort Lorenzen-Skolen og tilsidst Ansgar-Skolen, hvor jeg afsluttede min danske skolegang med realeksamen i 1957. Og min far beholdt i øvrigt sin pedelstilling - helt til pensionsalderen.

Så vidt min erindring. Den bekræftes af mine kartotekskort fra de danske skoler. Heraf fremgår, at jeg kom i 1. klasse i den danske kommuneskole påske 1947. Til påske 1948 blev jeg oprykket til klasse 2 b. Og derefter står der: »Udskrevet 1.11.1948. Flyttet til tyske skole«, I næste linie er anført: »Oprykket til klasse 3d påske 1949«. Men direkte er ikke angivet, hvornår jeg var kommet tilbage. Kartotekskortet blev så videreført til min realeksamen den 25. marts 1957.

Legekamerater og flygtninge

Mellem vores legekamerater, som tit var flygtninge fra øst, og os var der godtnok sommetider nogle diskussioner om det danske. Men i den alder - 7 til 10 år - har man nok ikke det overblik. Men jeg husker meget tydeligt følgende: Den lille brostensvej, der går fra LollfuB op forbi Lornsenschule til Hermann-Heiberg-Strafie, fik nye skilte, der bl.a. blev sat op på muren af den gamle præstegård. De var runde i hvidt og rødt. Og vi dansksindede børn var 100% overbevist om, at det var et tegn på, at det hele nu ville blive dansk. Senere fandt vi jo ud af, at det var færdselsskilte, som angav »Einfahrt-Verbot fur samtliche Fahrzeuge« ...

Der var også følgende, der blev diskuteret mellem de hjemmehørende og flygtningene. Mange flygtninge fik muligheden for at bygge hus. Med billige lån. F.eks. Galgenredder-området her i Slesvig. Men man kunne kun bygge, hvis man var i besiddelse af Fluchtlingsaus-weis A. For flygtningene var det jo ikke noget problem. Men hvis man som indfødt også ville bygge, skulle man bare se at få en flygtning med i familien. Og de hjemmehørende, der havde hus, skulle af med penge til en byrdeudligning, den såkaldte Lastenausgleich. Min kæreste og senere kone Aastas forældre havde hus, og de måtte betale. Da vi overtog deres hus i 1964, var der stadigvæk noget tilbage for os til at betale.

Ferieophold i Danmark

Som 7-årig kom jeg rned på min første ferierejse til Danmark. Vi startede i Slesvig midt om natten, med bus til Flensborg, og så gik det videre næsten hele dagen med tog. Af de ældre lærte vi at synge: »Vi kør!, vi kør!, for 25 ør! ...«. Og da toget kørte ud fra Aarhus - den anden vej -, var det også de ældre, der sagde, at nu kører vi hjem igen ...

Jeg tror, det var ved 18-tiden, jeg kom til den store bondegård i Ooppelstrup 15 km syd for Aalborg - til familien Harald og Elly Jensen. Jeg kunne ikke noget dansk, og de kunne ikke ret meget tysk, »Biist du hungrig - biist du schlafrig??« **Disse** ord glemmer jeg aldrig.

Det var alletiders feriested. Med tiden blev jeg et rigtigt familiemedlem. Der var Knud, som var to år ældre end jeg, som jeg kunne lege med, og tre piger, der var noget ældre.

Dengang var der heste, køer, grise, gæs, ænder, duer - og selvbinder, vogne med træhjul, senere med gummi-hjul, møddingen var midt i gårdspladsen. Der var et stort stuehus med dejlige møbler, et stort køkken, vaskemaskine, køleskab, kartoffelskrællemaskine. Der var ansat en pige i huset, der var vist 5 eller 6 karle og en fodermester. Vi drenge var altid med i gårdens gøremål. Det, at være med til at køre hø ind eller være med i høsten er noget uforglemmeligt. Eller senere selv køre traktor. Og også senere, da man havde lomme penge: Det var en underlig, men dejlig fornemmelse, al have danske kroner i lommen. Også

jeg købte og læste Jan-bøger og Anders And. Og jeg røg Cecil-cigaretter. Jeg kunne fortsætte længe med at fortælle enkeltheder!

Og al den dejlige mad, de havde på gården. Og de havde en bil ... Nogle gange var vi Danmark rundt og boede på hotel På gården var der af og til store familiefester med mange personer. Og et feriebarndag fra Sydslesvig var altid noget særligt eller specielt. Jeg måtte tit fortælle om derhjemme i Slesvig. Tit nød jeg det, men meget tit var det også ubehageligt altid at skulle fortælle det samme. Efterhånden fandt jeg også ud af, at mange i Danmark ikke vidste, at Slesvig var en by. De kendte bare noget til Syd-slesvig. »Hvor kommer du fra?«. »Fra Slesvig!«, »Og hvor dér?«. »Fra Slesvig by !!«. »Nååååå ...!!«.

Men alt i alt var det, som om man kom ind i en anden verden. Byerne var pæne og velplejede. Vejene var asfalterede. Det var vist 8 eller 9 uger, ferien varede første gang. Og jeg fik da lært at tale ordentlig jydsk! Så meget, at jeg ikke kunne tale tysk til mine forældre, da de hentede mig efter den store rejse. De vidste ikke, hvad en »kylling« var, som jeg havde med i kufferten ... Og de kunne næsten ikke genkende mig i det nye tøj. Og jeg havde også taget lidt på. Alle de ferieophold i Danmark har jo afgjort præget én. Man fik lært sproget intensivt. Og man blev præget af dansk kultur, historie, levemåde osv. Tit blev der da også diskuteret tysk historie. Den lige overståede verdenskrig, men også jerntæppet, som nu var trukket ned foran det østlige Tyskland. Vi har stadigvæk tæt forbindelse til Oppedrup. For første gang har vi været der med vores barnebarn Fabian på næsten 5 år. Men nu er der kun køer, mejetærsker og store maskiner, og ingen karle.

Den rød-hvide tråd

Fra de danske skoler har jeg gode minder. På Hiort Lorenzen-Skolen var jeg med til grundstensnedlæggelsen i 1950. Stenene blev taget fra den gamle danske skole Ansgar-Skolen, hvor der nu er en tavle indmuret. Det var dejligt at komme til den nye skole. Dejlige klasseværelser, dejlige gymnastiksale, mange børn, samlet morgensang på gangen: Morgenstund har guld i mund ... Den signede dag med fryd vi ser ... Næstsidste skoleår på Ansgar-Skolen var vi på klassesetur til København.

Senere i uddannelsen lærte jeg andre skoler at kende. Jeg begyndte som murerlærling den 1. april 1957. Læretiden varede 3 år. Engang om ugen var der Berufsschule, fagskole. Og der var ingen problemer tysk/dansk, hverken på byggepladsen eller i Berufsschule. Jeg gik samtidig på Abendschule. Og det af flere grunde. Jeg ville vedligeholde matematikken og skulle lære de tyske formuleringer og læresætninger. Dem skulle jeg jo bruge på ingeniørskolen i Eckernförde, det var min plan. Og dem kunne jeg jo fra min skole kun på dansk, Alene det med lighedstegnet var svært: På dansk »lig med« hedder på tysk »gleich«! Sikken en omstilling! Og for det andet var man fritaget for en optagelsesprøve på ingeniørskolen, når man havde afsluttet aftenskolen med Fachschulreife. På aftenskolen lærte man også teknisk tegning. Med tusch og

senere også med TK-blyant. Men det var tre hårde år for mig. Om dagen på byggepladsen - i vind og vejr/sommer og vinter - og om aftenen til aftenskolen.

Det viste sig, at dét med aftenskolen var den rigtige beslutning. Jeg var den eneste med dansk skolegang blandt kammeraterne på ingeniærskolen i Eckernforde. Mange måtte forlade ingeniørskolen allerede i første semester. Mest fordi det kneb med matematikken. Senere fik jeg at vide af mine forældre, at nogle af deres tysksindede bekendte havde udtalt sig om, at når man har gået på dansk skole, ville man aldrig nå at blive ingeniør på en tysk ingeniørskole. Men sådan gik det altså ikke for mig. I selve erhvervslivet har der heller ikke været nogen problemer. Tværtimod. Jeg kunne f.eks. benytte mine dansk-kendskaber i et dansk færdighedsfirma, hvor jeg var i ca. to år. Og i de 35 år, jeg nu har været ved Landesbauamt i Slesvig - som nu hedder GMSH/ C eb åndeman a gement Schleswig-Holstein - har jeg kun positive meldinger. Mange gange blev jeg bedt om at oversætte noget fra dansk til tysk. Og jeg har da flere gange tolket, når vi var på studierejse i Danmark. Selvfølgelig blev jeg tit spurgt, hvorfor jeg var så god til at tale dansk. Det fortalte jeg - og så var alt i orden.

Som sagt, har det danske lige fra 1947 og indtil idag været en del af vores hverdag. Jeg kom f.eks. med i Slesvig-FDF. Kredsfører var den danske præst pastor Rommerdahl fra Ansgar menighed i Slesvig. Vi var på ture med telt Syd fyn rundt, besøgte Sletten ved Silkeborg og Treenehytten ved Tarp. I årenes løb var jeg til Dansk-Røde-Kors-førstehjælpskursus paa Ungdomshjemmet i Neuwerksrrafie.

I 1961 blev Asta og jeg dansk viet i Cottorp Slotskirke af pastor Hans Parmann. Det var selvfølgelig også med til at fastholde mig i det danske, at Asta ligesom jeg var gået på dansk skole her i Slesvig. Så vi havde ingen af de problemer dansk/tysk, som mange andre ægtepar havde og endnu har. Senere blev vi så medlemmer af Sydslesvigsk Forening SSF og af Ansgar Menigheden i Slesvig. Og jeg har nu været menighedsrådsmedlem i nogle år.

Fra starten i 1967 var jeg tillige med i den danske Slesvig Y-men's klub. Klubben har rejst ikke så få penge ved aktiviteter her i Slesvig, de er gået til underprivilegerede i u-landene, til projekter i Danmark og til de danske ældreboliger Margrethe-Gården her i Slesvig. Og selv om vi jo var en dansk klub, havde vi ingen problemer med den tyske offentlighed. Vi har bagt æbleskiver nede i Ladenstrafie i advents-tiden i mange år. Vi har haft tre store basarer i byen. Og var med i de fælles dansk-tyske aktioner »Schleswiger helfen Schleswiger«.

Jeg vil slutte her. Jeg håber, at jeg har kunnet fortælle, hvordan jeg og min familie er kommet til det danske, men også hvordan den rødhvide tråd har været med til at præge mit liv.

Wolfgang Kümpel

Født 1940 i Liibeck-Travemuride, dansk realeksamen Ansgar-Skolen Slesvig 1957, håndværker- og ingeniøruddannelse i Slesvig og Eckernforde, ingeniør ved Landesbauamt i Slesvig, bopæl Slesvig. Gift 1961 med Asta født Schroder, se side 116. Forældre: Rudolf Kumpel, født i Mlinster-Wcstfalen, værnemagtsofficer, senere skolepedel i Slesvig, og hustru Theodore Kumpel, født Michael, født i Steinreld/Angeln,